

Александар Фатић: Укинемо „стубове“ спољне политике

Медији у Србији лицитирају могућим именима будућег министра спољних послова, и у том лицитирању, по први пут, помиње се једно изванредно кадровско решење: Леон Којен, професор филозофије на Универзитету у Београду, оксфордски докторант, бивши саветник бившег председника Србије за спољну политику.

После помињања тог имена, СНС просто треба подржати да такав наум, ако га заиста има, што пре и оствари. Србији је потребан министар спољних послова са међународном школом, са међународним шлифом, са одговарајућим годинама и искуством и са правим дипломатским особинама личности. Именовање Леона Којена било би прекид са једном од најгорих навика у спољним пословима, а то је партијско кадрирање.

Председник Србије је већ наговестио озбиљан дисконтинуитет са праксом рада бившег председника, па ваља очекивати да се спољна политика неће водити из председничког кабинета. Томислав Николић је за кратко време - уз невиђену медијску халабуку против њега од дана кад је изабран - учинио неколико разумних потеза, пре свега постављајући се дискретно и јасно стављајући до знања границе својих уставних овлашћења у односу на Владу Србије. То ће му свакако донети дубинску подршку српског народа ако тако настави и не падне у замку „лепог живота“ и власти на Андрићевом венцу.

Српска дипломатија треба одмах да се позабави „баждарењем“ садржински новог курса којим треба да плови српски дипломатски брод, у три суштинска сегмента.

Прво, потребно је сместа прекинути претерани нагласак на мултилатералној дипломатији, и највећи број дипломата, као и највеће ресурсе, посветити билатералној дипломатији. Мултилатерализам, трошење огромног новца на путовања по афричким земљама да би се анимирали „несврстани“, честа одлажења у Њујорк ради шетања новог одела ходницима Уједињених нација, и улагање средстава и времена у похађање,

најблаже речено, непознатих и маргиналних мултилатералних организација региона хиљадама километара удаљених од Србије представљали су највећу стратешку грешку српске дипломатије протекле деценије.

Друго, треба без одлагања успоставити руско-амерички форум у Београду, и одредити два стручна човека у Министарству спољних послова који ће координисати редовне истовремене састанке са амбасадорима САД и Русије, у Београду, а не путујући за баснословне суме по свету. Србија мора имати истовремене плодне односе и са Русијом, и са САД, али то више не сме чинити на досадашњи, пијачни начин, тако што ће лагати и Русе и Американце, преговарајући иза затворених врата мало са једнима, мало са другима. Пре свега, такав приступ је неетичан, и руши углед српског народа, који је историјски пријатељ и Руса, и Америчанаца. Потом, тај приступ је штетан у инструментално-практичном смислу, јер Србија није у стању да манипулише интересима великих земаља.

Никада не треба заборавити урбану пословицу да, било да се слонову туку или воде љубав, трава страда. Србија је, у односу на Москву и Вашингтон, трава. Зато је њено најјаче оружје да се заштити - поштење. Ништа Србија неће постићи путовањима у Вашингтон и Москву и некаквим „тајним“ договорима: све се може договорити без траћења новца и ресурса јасно, јавно и директно са амбасадорима ове две велике земље у Београду.

Треће: треба и формално укинути проглашене „стубове“ спољне политике којих има превише. Постоје само три приоритета српске спољне политике у овом тренутку, а то су:

1. укључење у руски пројект „Јужни ток“ и осигуравање своје позиције на новој безбедносној мапи Европе, а та мапа ће се заснивати искључиво на енергетској безбедности

2. ангажовање у директним преговорима са приштинским властима и са Вашингтоном како би се успоставило нормално функционисање комуникације, трговине и свега осталог на релацији Београд - Приштина (најава председника Николића да је спреман да разговара са председницом Косова у том смислу је нормалан, продуктиван и разуман потез)

3. изградња што срдачнијих односа са Немачком и Француском као носећим стубовима ЕУ, што је истовремено једина добра ствар коју је почела да ради претходна дипломатска структура.

За сва ова три приоритета спољне политике потребно је велико стручно ангажовање, образовање српских дипломата, њихово специјалистичко изграђивање, и консолидација професионалне дипломатије која неће стрепети од политике.

Три суштинска приоритета српске спољне политике могуће је успоставити већ до краја 2012. године, и тиме би српска дипломатија била доведена у ред на стратешком нивоу.

У целини посматрано, српску дипломатију треба стратешки солидно усмерити на реалан број циљева и приоритета, ослободити хипнотичко-маркетиншког оптерећења празних прича о спољнополитичком Златном руну („балкански Луксембург“, чланство у ЕУ колико сутра, „лидер у региону“, „лидер у УН“, итд.), а потом је треба просто хуманизовати, тако да људи који у дипломатији раде имају адекватно професионално достојанство и оптимум стабилности да могу без сувишног стреса, опуштено, да раде један реално дефинисан и оптимално мерљив посао. У томе лежи тајна професионализације: без спектакуларности, уз прибрану рационалност и умерени оптимизам.

(Данас, 19.7.2012)

Никола Јовановић: Укинемо додворавање

Поводом текста Александра Фатића "Укинемо стубове спољне политике" (Данас, 19. јул 2012)

Аутор Александар Фатић је са текстом у Данасу под називом "Укинемо стубове спољне

политике" показао амбицију да учествује у јавној дебати о спољној политици Србије. Имајући у виду резигнираност и неактивност наше стручне јавности, овакав напор би свакако био вредан хвале, пре свега ако појемо од премисе да се само конструктивном критиком одређена политика може унапредити и кориговати. Нажалост, у овом конкретном случају ниво анализе и препорука може само да сроза квалитет дебате и додатно иритира јавност, већ засићену стручњацима, аналитичарима и експертима, чији је мотив често једино самопромоција и улагивање новој власти.

У тексту се најпре оспорава метод вођења спољне политике и наводи се да треба напустити мултилатералну дипломатију у корист билатералне. Потпуно је нејасна ова препорука, с обзиром да и нема строге границе између два метода и да нема државе која не користи оба. Па управо је учешће на мултилатералним форумима прилика да се организује серија билатералних сусрета са често географски удаљеним државама и да се на једном догађају обратимо већем броју међународних актера.

Аутор помиње несврстане, ваљда као негативан пример, али управо се на овим конференцијама обави у два-три дана и преко 50 билатералних састанака, чиме се постиже економичност домаћих дипломатских ресурса. Уосталом, нема озбиљније европске државе која на овакве догађаје не шаље високе политичке емисаре, у функцији економске дипломатије или лобирања за своје међународне кандидатуре или иницијативе. Вероватно Србија не треба да ради то што раде озбиљне европске државе и где има одличну позицију и стартну предност, може се закључити из текста.

Аутор се даље у тексту чуди зашто представници Србије иду често у УН у Њујорк, где се "шетају нова одела". Тешко је замислити да неко ко жели да утиче на спољну политику своје земље не зна да Савет безбедности квартално разматра УНМИК-ов извештај о стању на КиМ и да се по потреби заказују ванредне седнице Савета безбедности када се доле деси физичко или политичко насиље над преосталим Србима.

Помиње се "тајна дипломатија" између Запада и Истока, предлаже оснивање некаквог америчко-руског форума у Београду, а Србија оптужује за "манипулисање интересима великих сила" (?). Напомињем да је Србија прошле године добила председавање ОЕБС-у, у коме су и САД и Русија, између осталог управо на идеји организовања председничког самита, где би се усвојила декларација о ресетовању односа ове две светске силе. Када неко жели да оцрни своју земљу и претходну владу, мала је шанса да ће га чињенице и истина одвратити од такве намере.

Помињу се нови приоритети, међу којима више нема регионалне сарадње и економске дипломатије, чак аутор има амбицију да укине "стубове" спољне политике, као да њих није одредила стварност света у којој живимо, коју уз дужно поштовање један текст тешко може да преобликује. Помиње се значај укључивања Србије у Јужни ток, интерес да се обезбеди енергетска безбедност, али истовремено препоручује да се са највећим силама разговара на нивоу њихових амбасадора у Београду, ваљда ради уштеде или дизања угледа наше државе. Тешко је замислити да се стратешко партнерство са Француском и улагање у метро, руски кредит од милијарду долара, кинеско улагање у ТЕНТ 3 од две милијарде долара, или укључивање у Јужни ток обезбељује на нивоу амбасадора, али добро.

О наивности сугестије новом председнику да се дијалог с Приштином води директно, уз посредовање искључиво Америчанаца, или о савету да се са Немачком изграде "што срдачнији односи" излишно је говорити. С обзиром да је цео текст написан у форми препоруке новом председнику, а под плаштом бриге за достојанство дипломата, дозволићу себи да и ја нешто препоручим. Нова власт треба да надогради оно што је стара већ урадила, или да коригује оно што се могло боље урадити. Али рушити један модел само да би се направио дисконтинуитет и почињало из почетка увек и изнова, није мудро ни државотворно. А достојанство дипломата се не штити обезвређивањем њиховог рада и потцењивањем њихових потенцијала. Лобирање за амбасадорско место није вредно тога, нова власт неће ценити додворавање, као што није ни прошла.

Аутор је уредник научног часописа "Изазови европских интеграција" и сарадник Министарства спољних послова

(Данас, 24.7.2012)